

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2015-06-26

STOCKHOLMS STAD	
Kommunstyrelsen	
Registratoriet	
Ink.	2015-07-02
Dnr:	110-1166/2015
Fil:	RVI

Socialdepartementet

Jämställdhetsenheten

Departementssekreterare

Josefin Emanuel Brattberg

Telefon 08-4051265

E-post

josefin.emmanuel.brattberg@regeringskansliet

.se

Remiss av betänkandet Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (2015:55)

Remissinstanser:

1. Riksdagens ombudsmän
2. Svea hovrätt
3. Norrköpings tingsrätt
4. Justitiekanslern
5. Domstolsverket
6. Åklagarmyndigheten
7. Polismyndigheten
8. Kriminalvården
9. Brottsförebyggande rådet
10. Brottsoffermyndigheten
11. Rättsmedicinalverket
12. Migrationsverket
13. Boverket
14. Försäkringskassan
15. Socialstyrelsen
16. Folkhälsomyndigheten
17. Institutionen för vård och omsorg
18. Statens institutionsstyrelse
19. Myndigheten för delaktighet
20. Barnombudsmannen
21. Länsstyrelsen i Norrbottens län
22. Länsstyrelsen i Stockholms län
23. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
24. Länsstyrelsen i Örebro län
25. Länsstyrelsen i Östergötlands län
26. Statens skolverk
27. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
28. Folkbildningsrådet
29. Universitetskanslerämbetet
30. Uppsala Universitet (Nationellt Centrum för Kvinnofrid)

31. Lunds universitet
32. Göteborgs Universitet (Nationella sekretariatet för genusforskning)
33. Stockholms Universitet
34. Umeå universitet
35. Linköpings Universitet
36. Karolinska institutet
37. Örebro universitet
38. Malmö högskola
39. Centrum för Andrologi och Sexualmedicin vid Karolinska universitetssjukhuset
40. Norrbottens läns landsting
41. Stockholms läns landsting
42. Örebro läns landsting
43. Värmlands läns landsting
44. Västra Götalands läns landsting
45. Haparanda kommun
46. Borlänge kommun
47. Botkyrka kommun
48. Borås kommun
49. Eksjö kommun
50. Gnosjö kommun
51. Gotlands kommun
52. Helsingborgs kommun
53. Huddinge kommun
54. Hultsfreds kommun
55. Karlskrona kommun
56. Karlstads kommun
57. Kristianstad kommun
58. Kungsörs kommun
59. Laholms kommun
60. Landskrona kommun
61. Linköpings kommun
62. Ljusnabergs kommun
63. Lunds kommun
64. Malmö kommun
65. Sollentuna kommun
66. Södertälje kommun
67. Stockholms kommun
68. Tidaholms kommun
69. Tjörns kommun
70. Trollhättans kommun
71. Uppsala kommun
72. Vellinge kommun
73. Västerås kommun
74. Örebro kommun
75. Kammarkollegiet (Arvsfondsdelegationsenheten)
76. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)
77. Barnens rätt i samhället (BRIS)
78. Brottsofferjouren Sverige

79. Föreningen Skyddsvärnet
80. Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS)
81. Kvinnors nätverk/Linnamottagningen
82. Män för jämställdhet
83. Pensionärernas riksorganisation (PRO)
84. Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL)
85. Rikskriscentrum
86. Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)
87. Riksförbundet för sexuell upplysning, RFSU
88. Riksorganisation mot hedersvåld (GAPF)
89. Rädda Barnen
90. SISU Idrottsutbildarna
91. Stiftelsen Allmänna Barnhuset
92. Stiftelsen Tryggare Sverige
93. Sveriges advokatsamfund
94. Sveriges Kristna Råd
95. Sveriges Kvinnolobby
96. SPF Seniorerna
97. Systerjouren Somaya
98. Terrafem
99. Tjejers rätt i samhället
100. Transföreningen FPES
101. UN Women Sverige
102. Unizon

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet senast den **23 oktober 2015**. Svaren bör lämnas både på papper och per e-post, gärna i wordformat (josefin.emanuel.brattberg@regeringskansliet.se).

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen i betänkandet.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria *Svara på remiss – hur och varför* (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Josefin Emanuel Brattberg

departementssekreterare

Nationell strategi
mot mäns våld mot kvinnor och
hedersrelaterat våld och förtryck

*Slutbetänkande av Utredningen som ska föreslå
en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor*

Stockholm 2015

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2015:55

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst.
Beställningsadress: Fritzes kundtjänst, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Webbplats: fritzes.se

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför.

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02)

En kort handledning för dem som ska svara på remiss. Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remiss.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet.

Omslag: Elanders Sverige AB.

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2015.

ISBN 978-91-38-24307-7

ISSN 0375-250X

Till statsrådet Åsa Regnér

Regeringen beslutade den 20 februari 2014 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att föreslå en samlad nationell strategi för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (Dir. 2014:25). Strategin ska utgöra en grund för uppföljning och utvärdering av regeringens insatser för att nå detta mål.

Till särskild utredare förordnades samma dag f.d. generaldirektör Pia Enochsson. Pia Enochsson entledigades den 31 juli 2014. Från och med den 1 augusti 2014 förordnades utvecklingsledare Juno Blom som ny särskild utredare.

Som sakkunniga åt utredningen förordnades den 25 april 2014 departementssekreterare Josefin Emanuel Brattberg, departementssekreterare Karin Nilsson Kelly och departementssekreterare Christan Olsson. Samma datum förordnades professor Maria Eriksson, docent Lucas Gottzén, konsult och författare Josefin Grände och sociolog Peter Söderström som experter åt utredningen.

Den 23 oktober förordnades doktorand Mariet Ghadimi, som expert åt utredningen.

Som huvudsekreterare anställdes utredare Mikael Thörn den 17 mars 2014. Som sekreterare i utredningen anställdes handläggare Jenny Norén den 11 augusti 2014.

Den 24 juli 2014 beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv med förlängd tid för delredovisningen av uppdraget till den 15 oktober 2014.

Utredningen överlämnade den 17 oktober 2014 delbetänkandet *Ett jämställt samhälle fritt från våld – Utvärdering av regeringens satsningar 2010–2014* (SOU 2014:71) med en redovisning av deluppdraget att utvärdera och bedöma de satsningar för att bekämpa mäns våld mot kvinnor som regeringen har genomfört under åren 2010–2014.

Utredningen överlämnar härmed detta slutbetänkande med förslag om en nationell strategi för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Utredningens uppdrag är härmed slutfört.

Stockholm i juni 2015

Juno Blom

/Mikael Thörn
Jenny Norén

Några inledande ord

Det är med stor ödmjukhet som jag har åtagit mig rollen som utredare för att ta fram en nationell strategi för arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Utredningen har möjliggjorts genom alla de fantastiska möten som skett, där kunniga personer har delat med sig av sina erfarenheter och tankar kring konstruktiv förändring. I delbetänkandet lyfter vi fram att mycket har gjorts, men att vi står inför en enorm utmaning för att kunna nå det fjärde jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Dessa konstruktiva möten, som har varit fyllda av självrannsakan på både individ- och strukturnivå, är förmodligen ett resultat av de satsningar som redan har genomförts. Kunskap är en förutsättning för att kunna se de brister som finns hos oss som individer och inom våra myndigheter och för att därmed kunna identifiera utvecklingsbehov.

Vi har även tagit del av mängder av goda exempel som visar att myndigheter med relativt enkla medel kan öka förmågan att möta våldsutsetta barns och kvinnors behov, så att de i ökad utsträckning får den hjälp de behöver och har rätt till.

Av stor betydelse för utredningen är de många möten vi haft med våldsutsatta som har delat med sig av sina erfarenheter av möten med myndigheter i Sverige. Deras berättelser kommer alltid att finnas kvar hos mig och har även gett den kraft som behövs för att orka fortsätta arbetet. De har berättat om skrämmande erfarenheter av att bli osynliggjorda i sin utsatthet, eller om samhällets bristande insikt i den situation de befinner sig i och den maktlöshet som de i många fall har levt med under lång tid. Men vi har också mött utsatta kvinnor som har förmedlat det motsatta, kvinnor som med värme beskriver myndighetspersoner som verkligen har sett,

haft stor kunskap och sett till att ge det skydd som behövts, på alla plan.

Vi har lyssnat på unga kvinnor som har beskrivit hur de blivit behandlade efter att ha utsatts för våldtäkt, dumpade i ett väntrum på ett sjukhus, utan något stöd. Vi har också fått ta del av det motsatta, unga kvinnor som mött kunnig personal och som verkligen upplevt att mötet har präglats av kunskap och förståelse för deras utsatthet. Det här är något som den strategi vi nu föreslår förhoppningsvis kan påverka. De stora skillnader som finns inom och mellan kommuner, landsting och regioner måste minska.

Vi har mött kvinnor som har fått tillgång till skyddat boende med god kvalitet och som genom rätt skydd, stöd och vård har getts möjlighet att återerövra den tillit som våldet berövat dem. Vi har även mött kvinnor som aldrig har fått stöd i att bearbeta sin våldsutsatthet, utan som på egen hand har fått kämpa för att få tillgång till sina grundläggande rättigheter och ett liv fritt från våld. Vi har mött kvinnor vars barn har tvingats till umgänge med en våldsutövande pappa utan några skyddsåtgärder från samhällets sida. Men vi har också mött kvinnor vars barn har fått möjlighet att bearbeta sin utsatthet tillsammans med tillitsfulla vuxna, med adekvat kunskap.

Vi har mött flickor och pojkar som levt långt ifrån rätten att forma och påverka sina liv och sin rätt till kroppslig integritet. Könsstympade unga kvinnor som i sin ensamhet burit på konsekvenserna av övergreppet och som aldrig har fått information om rätten till vård. Unga kvinnor som vittnat om hur de har förvägrats rätten till relationer under sin uppväxt, för att upprätthålla familjens heder. Unga kvinnor som förts utomlands och utsatts för våld, tvångsäktenskap och våldtäkter och som när de återvänt inte fått den hjälp de har rätt till och behov av.

Vi har tagit del av fall där unga kvinnor fortfarande befinner sig utomlands mot sin vilja, och mött unga kvinnor som samhället har lyckats skydda från ett planerat tvångsäktenskap och som i dag lever med den person de själva valt. Det är också något som strategin försöker ta fasta på: vikten av att myndigheter agerar vid minsta misstanke om att ett barn eller en ung person riskerar att föras bort mot sin vilja.

Det har också varit en viktig fråga för strategin att synliggöra att skydd, stödinsatser och behandling av god kvalitet ska vara till-

gängliga för alla utifrån vars och ens individuella behov. Kunskapen om barns, ungas och vuxna kvinnors skilda livsvillkor och förutsättningar måste uppmärksammas, och vi måste förstå behovet av en verktygslåda med många olika redskap.

Utredningen har också mött verksamheter som arbetar med våldsutövande pojkar och män. Samhället har ett stort ansvar att tillsätta de resurser som krävs för att bryta destruktiva våldsspiraler. I detta arbete är det viktigt att alltid ha den våldsutsattas säkerhet i fokus och tydligt visa på vikten av att våldsutövaren tar ansvar för sin gärning. Samtidigt måste man anpassa insatserna till de individuella behoven.

Andra verksamheter har beskrivit vikten av främjande och våldsförebyggande åtgärder. Menar vi allvar med att mäns våld mot kvinnor ska upphöra måste vi göra tidiga insatser som riktar sig till alla barn och unga. Dessa insatser måste omfatta de olika orsaker som ligger till grund för att pojkar och män utövar våld mot andra.

När vi nu ska ta nästa steg på vår viktiga resa mot ett jämställt samhälle fritt från våld och förtryck, är det viktigt att vi alla ser till att vidta aktiva åtgärder utifrån våra respektive roller. Lagar och åtaganden i konventioner finns, föreskrifter är framtagna och handböcker är producerade – nu är det upp till oss att se till att retorik blir till praktik. Det är därför viktigt att olika aktörer i samhället tar ansvar för att synliggöra, ställa frågor och agera till stöd för utsatta. Lagar i sig skyddar ingen om de bara är ord på ett papper. Det är upp till samhällets ansvariga att se till att lagarna följs. Då kan alla barn, flickor, unga kvinnor, kvinnor få den framtid de har rätt till, fri från våld och förtryck, med rätt till kroppslig integritet och med förutsättningar att själva forma och påverka sina liv.

Det förutsätter att ansvariga politiker ser till att frågor som rör mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck synliggörs i den ekonomiska planeringen på alla nivåer. De ekonomiska insatserna måste stå i rimlig relation till vad våld kostar, både sett till individuellt lidande och ur ett samhällsperspektiv. Det kräver också att chefer tar sitt ansvar och ger det stöd som medarbetarna behöver för att dels få den fortbildning och de resurser som krävs, dels hantera de konsekvenser som våldsutsatthet får även för dem som jobbar med personer som är utsatta. Chefer måste vara förankrade i verkligheten och visa ett tydligt intresse för att följa upp och utveckla detta arbetsområde. Detta är en viktig arbetsmiljö-

fråga och en förutsättning för att samhällets aktörer ska klara att arbeta med våldsutsatta barn, flickor och kvinnor på ett bra sätt.

Myndigheters förmåga att samverka måste utvecklas, och det måste ställas tydliga krav på samarbete. Effektiviteten och kvaliteten i samverkan är tillräcklig först när den utsatta upplever att myndigheterna tillsammans utgör den skyddsmur som krävs för att hon ska kunna återöva det som våldet har berövat henne.

Det är viktigt att vi har kunskap om våld ur ett helhetsperspektiv. Mäns våld mot kvinnor har sin grund i det ojämställda samhället. Våld är också en allvarlig kriminell handling oavsett i vilket sammanhang det förekommer. Vi måste ha kunskap om våldets konsekvenser och förstå hur hela livsutrymmet och handlingsutrymmet påverkas, och vi måste se de fysiska och psykiska konsekvenser som våldet alltför ofta får.

Förståelsen är en förutsättning för ett professionellt bemötande, bl.a. att inte riskera att hamna i ett problematiserande kring den våldsutsattas beteende. Det är viktigt att i stället reflektera kring varför insatserna inte fungerar, varför den utsatta inte får tillgång till den struktur som är en förutsättning för att hon ska våga tro på förändring.

Det krävs också mod att stå upp för den utsatta, mod att sätta gränser mot våldsutövaren och mod att våga ifrågasätta kolleger och andra myndigheter. När den som är utsatt inte får tillgång till sina grundläggande rättigheter måste något göras. När utsatta kvinnor och barn osynliggörs, förnekas rätt till stöd och skydd och lämnas i sin ensamhet, innebär det en dubbel utsatthet och en kränkning av deras grundläggande fri- och rättigheter.

Vi vill sammanfatta våra tankar med detta citat, som är hämtat från Lars Åbergs bok *Sommarens skivaste ljus*¹. Boken skrevs inom ramen för ett Arvsfondsprojekt i Malmö.

Antingen måste jag få skyddad identitet och flytta innan han dödar mig. Eller så dödar han mig. Alla säger att de förstår att det är svårt för mig. Jag vill inte att de ska förstå. Gör istället något för att skydda mitt liv. Jag vill egentligen bara gömma mig någonstans där det är mörkt och där jag kan lägga mig ner. Jag vill inte ens tänka. Men jag måste överleva för mina barns skull.

¹ Åberg (2014).

Detta citat sätter fingret på det som är avgörande för samhällets insatser. Vi måste ta steget från att förstå och reagera till att verkligen agera. Vår förhoppning är att denna strategi ska kunna skapa förutsättningar för detta.

Stockholm i juni 2015

Juno Blom

/Mikael Thörn
Jenny Norén

Innehåll

Sammanfattning	19
Förkortningar	33
1 Utredningens uppdrag och arbete	35
1.1 Utredningens uppdrag	35
1.2 Avgränsning	36
1.3 Utredningens arbetssätt	37
1.3.1 Utvärdering av regeringens satsningar 2010–2014	39
1.3.2 Nationellt kompetensstöd	40
1.3.3 Nationell strategi	41
1.4 Kommunikation och media	42
1.5 Betänkandets disposition	42
2 Centrala begrepp, historik och omfattning	45
2.1 Våldsutsatta i centrum	45
2.2 Jämställdhetspolitikens ansvarsområden	46
2.3 Ett inkluderande uppdrag	48
2.4 Terminologi	49
2.5 Historisk tillbakablick – tystnadens kultur bryts	54
2.6 Socio-ekologisk förståelseram	59
2.7 Mäns våld mot kvinnor	62
2.7.1 Dödligt våld mot kvinnor	65

2.8	Hedersrelaterat våld och förtryck	66
2.9	Barn som utsätts för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.....	68
2.10	Sexuellt våld mot flickor och kvinnor	71
2.11	Flickor och unga kvinnor – en riskgrupp.....	75
2.12	Våldsutsatta kvinnor med särskild sårbarhet	78
2.13	Arbetsrelaterat våld	84
2.14	Pojkar och män som utövar våld mot kvinnor	86
2.15	Pojkar och unga män i ett hederssammanhang.....	89
2.16	Våld i hbtq-relationer	91
2.17	Män som utsätts för våld av kvinnor i nära relationer.....	93
3	Våldets kostnader	95
3.1	Varför beräkna kostnader för våldet?.....	95
3.2	Vilka kostnader handlar det om?.....	96
3.3	Beräkningar av samhällskostnader för mäns våld mot kvinnor i Sverige	105
3.4	En belysning av de socioekonomiska effekterna för kvinnan, barnen och den våldsutövande mannen genom en fallbeskrivning.....	108
3.5	Vad innebär ett socialt investeringsperspektiv?.....	117
3.6	Vägen framåt.....	121
4	Våldsförebyggande arbete	123
4.1	Våldsförebyggande arbete – ett växande fält	123
4.2	Våldsförebyggande arbete på tre nivåer	125
4.3	Främjande arbete – en form av tidigt våldsförebyggande arbete	127
4.4	Tidig upptäckt av våldsutsatta och våldsutövare	129

4.5	Att ställa frågor om våldsutsatthet	132
4.6	Att upptäcka våldsutsatta och våldsutövare bland de egna anställda.....	134
4.7	Ökad trygghet i offentliga miljöer.....	135
4.8	Att förebygga våld i arbetslivet.....	135
4.9	Övergripande våldsförebyggande strategier.....	136
4.10	Våldsförebyggande insatser med genusperspektiv.....	137
4.11	Riskfaktorer på alla nivåer	139
4.12	Våldsförebyggande arbete kopplat till riskfaktorer	140
4.13	Våldsförebyggande arbete med en hela-systemet-ansats ...	141
4.14	Våldsförebyggande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck.....	142
4.15	Få utvärderade våldsförebyggande insatser.....	143
4.16	Mediekampanjer.....	145
4.17	Engagera män – en nyckelstrategi.....	146
4.18	Inget att vänta på!	146
5	Att arbeta med och förstå våld.....	149
5.1	Ett professionellt fält växer fram	149
5.2	Målsättningen med arbetet	152
5.2.1	Kunskap och förståelse om våldsutsatta och deras situation.....	153
5.2.2	Att ge skydd och stöd och återupprätta värdighet.....	158
5.2.3	Arbete med våldsutövarna	163
5.2.4	Konflikten i berättelserna	167
5.3	Utmaningar och hinder i arbetet.....	169
5.3.1	Glapp mellan retorik och praktik	169
5.3.2	Önskan om neutralitet och objektivitet.....	173
5.3.3	Förändringsovilja eller öppet motstånd	175
5.3.4	Brist på permanenta lösningar	178

5.4	Politikers och chefers ansvar	180
5.4.1	Att skapa hållbara arbetsvillkor och arbetsmiljö	181
6	Mäns våld mot kvinnor – samhällets ansvar och åtagande.....	183
6.1	FN:s deklARATIONER, KONVENTIONER OCH ARBETE MOT MÄNS VÅLD MOT KVINNOR	183
6.2	Världshälsoorganisationen	188
6.3	FN:s konvention om barnets rättigheter	189
6.4	Europarådet och Istanbulkonventionen	191
6.5	EU:s Brottsofferdirektiv.....	194
6.6	Internationell utblick över arbete med att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck	196
6.7	Politik, nationella strategier och handlingsplaner i andra länder	197
6.7.1	Två exempel på nationella strategier – Australien och Storbritannien	199
6.7.2	Australien – National plan to reduce violence against women and their children 2010–2022	199
6.7.3	Storbritannien – Together we can end violence against women and girls: a strategy.....	201
6.8	Vad kan Sverige lära av andra länders arbete inom området?.....	202
6.8.1	Skydd och stöd.....	203
6.8.2	Våld i ungas partnerrelationer	204
6.8.3	Arbete med våldsutövare	204
6.8.4	Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.....	205
6.8.5	Systematiska och differentierade bedömningar och insatser	206
6.9	Lagstiftning inom området	207
6.10	Myndigheterna och deras ansvar	213

6.11	Kommuner	227
6.12	Landsting och regioner	228
6.13	Sveriges Kommuner och Landsting	228
6.14	Idéburna organisationer och civilsamhället.....	229
6.14.1	Kvinnojoursrörelsen.....	229
6.14.2	Brottsofferjouren.....	232
6.14.3	Andra nationella organisationer	233
6.14.4	Idrottsrörelsen.....	239
6.14.5	Nya initiativ och föreningar.....	240
6.15	Allas ansvar.....	241
7	Nationell strategi – innehåll, struktur och målområden.....	243
7.1	Utredningens huvudsakliga uppdrag	243
7.2	Lokala och regionala skillnader	243
7.3	Istanbulkonventionen och EU:s Brottsofferdirektiv – stöd för nationell strategi	244
7.4	Myndighetsstyrningen behöver bli mer samordnad och tydlig.....	245
7.5	Utformning av en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor.....	246
7.5.1	Kort om ANDT-strategin	248
7.6	Övergripande mål för den nationella strategin	249
7.7	Strategiperiod 2016–2025	250
7.8	Nationellt sekretariat.....	250
7.9	Nationellt råd	254
7.10	Sektorsmyndigheternas ansvar ska förtydligas	255
7.11	Förtydliga och stärka länsstyrelsernas roll som regionala samordnare av arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.....	256
7.11.1	Översikt över länsstyrelsernas pågående regeringsuppdrag under 2015	259

7.12	Befintliga och nya samverkansformer för samråd och verklighetsförankring.....	261
7.12.1	Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid.....	261
7.12.2	Länsstyrelsernas nätverk.....	262
7.12.3	Referensgrupper.....	263
7.13	Årliga lägesrapporter från myndigheterna.....	263
7.13.1	Urvalet av ansvariga myndigheter ska motiveras.....	264
7.14	Åtgärdsprogram från regeringen.....	264
7.15	Nivåer – nationell, regional, lokal.....	266
7.16	Årscykel.....	267
7.17	Nationellt kunskapsstöd.....	268
7.18	Belysning av kunskapsstödet vid två myndigheter.....	270
7.19	Uppföljningsstruktur och uppföljningsfunktion.....	272
7.19.1	Börja från grunden, bygg på och följ upp.....	272
7.19.2	Formulera en tydlig styrkedja.....	273
7.20	Formell status på den nationella strategin.....	274
7.21	Nationell strategi – Målstruktur.....	274
8	Nationella strategins målområden.....	283
8.1	Målområde 1: Nationell styrning, organisering, samordning och uppföljning.....	283
8.2	Målområde 2: Kunskap, kompetens och forskning.....	289
8.3	Målområde 3: Våldsförebyggande arbete.....	295
8.4	Målområde 4: Ett proaktivt, likvärdigt och samordnat rättsväsende.....	300
8.5	Målområde 5: Skydd, stöd och behandling för flickor och unga kvinnor som utsätts för pojkar och mäns våld och hedersrelaterat våld och förtryck.....	311

8.6	Målområde 6: Skydd, stöd och behandling för kvinnor som utsätts för mäns våld och hedersrelaterat våld och förtryck.....	316
8.7	Målområde 7: Skydd, stöd och behandling för barn som utsätts för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.....	325
8.8	Målområde 8: Säkra insatser för pojkar och män som utövar våld mot flickor och kvinnor samt hedersrelaterat våld och förtryck	332
9	Kostnadsberäkningar och konsekvensanalyser	339
9.1	Kostnadsberäkningar och förslag till finansiering	339
9.2	Förtydliganden om förstärkningen av länsstyrelsernas resurser	344
9.3	Förtydliganden om att ytterligare resursförstärkning kommer att krävas på området.....	349
9.4	Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen	352
9.5	Konsekvenser för brottsligheten	353
9.6	Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.....	354
9.7	Övriga konsekvensanalyser enligt kommittéförordningen.....	354
9.8	Avslutningsvis: Konsekvenser om inget görs	354
	Referenser	357

Bilagor

Bilaga 1	Kommittédirektiv 2014:25	387
Bilaga 2	Kommittédirektiv 2014:114	395
Bilaga 3	Pågående utredningar på Regeringskansliet.....	397
Bilaga 4	Förteckning över de myndigheter och organisationer m.fl. som utredningen träffat.....	403
Bilaga 5	Omfattning av utsatthet.....	407
Bilaga 6	Passivitetens prislapp. En belysning av de socioekonomiska effekterna av mäns våld mot kvinnor i nära relationer	417

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningen har haft till uppdrag att föreslå en samlad nationell strategi för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Strategin ska utgöra en grund för uppföljning och utvärdering av regeringens framtida insatser inom området för att nå detta mål. Som en del av uppdraget ingick att utvärdera och bedöma de insatser som regeringen har genomfört under åren 2010–2014 för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utredningen har även haft till uppdrag att analysera och bedöma behovet av en samlad struktur för kunskapsutveckling, kunskapsöverföring och kunskapsstöd för aktörer på området inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen. Uppdraget omfattar även arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Tydligare ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som orsakar våldsutsatta kvinnor och barn stort fysiskt och psykiskt lidande. Det våldsförebyggande arbetet handlar bl.a. om att minska återfall och upprepad utsatthet genom strategiska insatser, strukturerade hot- och riskbedömningar, stöd och skydd till brottsutsatta och insatser/åtgärder för våldsutövaren. Arbeta med attityder, normer värderingar kring våld, kön och föreställningar om maskulinitet är ytterligare en viktig aspekt.

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är brottsliga gärningar. Vi menar att det behövs ett tydligare ställningstagande från samhällets sida om att det handlar om brottsoffer och gärningsmän.

Ett viktigt steg i arbetet mot pojkar och mäns våld mot kvinnor och barn är att tidigt upptäckt våldsutsatthet samt att undersöka de bakomliggande orsakerna till pojkars och mäns våldsbeteende.

Samordning, struktur och tydlighet

Det behövs en bättre samordning, struktur och tydlighet när det gäller arbetet och insatserna för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck på nationell nivå. Detta framgår tydligt i möten som utredningen har genomfört, i Brås utvärdering¹ samt i den nationella samordnaren mot våld i nära relationers betänkande.² Att öka effektiviteten, kvaliteten och långsiktigheten i insatserna på området genom en nationell strategi är också regeringens främsta avsikt i uppdraget till denna utredning.

Framsteg och utveckling

Regeringens satsningar för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck har varit omfattande under de senaste åren. Flera handlingsplaner har tagits fram och uppdrag har givits till ett stort antal myndigheter och organisationer. En nationell samordnare mot våld i nära relationer har lämnat förslag på insatser inom området.

De satsningar som genomförts av regeringen har medfört att arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck har utvecklats. Ett stort antal insatser har ägt rum och pågår fortfarande inom olika myndigheter och organisationer på nationell, regional och lokal nivå. Kunskapen om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck och metoder har utvecklats under senare år. Det har bl.a. tagits fram en stor mängd material för både myndigheter och olika målgrupper såsom föreskrifter, handböcker, utbildningsmaterial och vägledningar. Lagstiftningen har även förstärkts inom området och forskningen har bidragit med flera studier om våldsutsatthet.

¹ SOU 2014:71.

² SOU 2014:49.

Samtidigt är det uppenbart att arbetet inte har varit tillräckligt effektivt, kvalitativt och samordnat i flera myndigheters arbete. Vidare kan det ifrågasättas om de insatser som genomförts har medfört sådana förbättringar inom myndigheter, och framför allt för våldsutsatta kvinnor och barn, som avsetts.

Utvärdering visar på brister

I vårt delbetänkande *Ett sambälle fritt från våld – Utvärdering av regeringens satsningar 2010–2014 (SOU 2014:71)* redogjorde vi för Brås utvärdering av satsningar inom området de senaste fyra åren. Vi kan konstatera att det har skett framsteg inom området under åren men att det fortfarande kvarstår flera brister i många myndigheters arbete, bl.a.:

- Brist på strategisk styrning.
- Arbete mot våld är ofta ett parallellt spår, vid sidan av ordinarie arbete.
- Kortsiktiga insatser och finansiering präglar satsningar på området.
- Utbildning om våld är obefintlig på de flesta relevanta lärosätens grundutbildningar.
- Kunskapsluckor finns och måste åtgärdas.
- Förvaltning och implementering behöver stärkas.
- Förebyggande insatser saknas.
- Utvärderingar saknas.
- Att arbeta inom området mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är sällan ett prioriterat område av chefer på lokal, regional och nationell nivå.

Regionala och lokala skillnader

En slutsats när det gäller arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är att det finns stora lokala och regionala skillnader i de olika myndigheternas arbete, t.ex. hälso- och sjukvården, polisen, socialtjänsten, vilket innebär en fara för rätts-säkerheten. Det stöd och skydd en våldsutsatt kvinna får, om kontaktförbud beviljas, om riskbedömning görs eller om en misstänkt förövare lagförs kan ytterst bero på var hon är bosatt. Denna beskrivning bekräftas av kvinnojourerna, Socialstyrelsens öppna jämförelser, tillsyn som bedrivits på området och av utredningens olika möten med myndigheter, organisationer och våldsutsatta. Det är enligt vår mening helt oacceptabelt.

En nationell strategi bör enligt vår mening både kunna leda till att myndigheterna arbetar med bättre effektivitet och kvalitet samt samverkar så att lokala och regionala skillnader i kvalitet, resultat och tillgänglighet minskar.

En stor samhällsekonomisk kostnad

Förutom mänskligt lidande så är mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck kostsamt för samhället. Vi har i betänkan-det redovisat uppskattningar av samhällskostnader som rör Sverige och en socioekonomisk belysning av mäns våld mot kvinnor. Vi har dessutom tittat närmare på vad ett socialt investeringsperspektiv kan innebära för framtidens satsningar på våldsförebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Våra slutsatser är att våldet är mycket samhällsekonomiskt och socioekonomiskt kostsamt och att kostnaderna kvarstår under lång tid. Att fokusera på långsiktiga investeringar i människor som får effekter på framtida beteenden och utgifter för samhället, tror vi är en viktig väg framåt för att samhället ska nå det prioriterade målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Det kostar att utveckla verksamheter för våldsförebyggande arbete, för att ge bättre stöd till våldsutsatta kvinnor och barn, såväl som till våldsutövare, men det kostar betydligt mer att inte göra något eller tillräckligt.

Ökat fokus på förebyggande arbete nödvändigt

Det har tidigare förekommit ganska få satsningar från regeringens sida för att på olika sätt förebygga mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. På senare tid har regeringen dock gjort flera satsningar på våldsförebyggande arbete, vilket vi ser som positivt. Mer fokus framöver behöver läggas på att fokusera på våldets orsaker och främjande och våldsförebyggande insatser för att förhindra att pojkar och män utövar våld

I det arbetet måste fler aktörer, som t.ex. förskola och skola, involveras i större omfattning än i dag. Tidigt våldsförebyggande insatser bör dock inte genomföras på bekostnad av andra satsningar riktade till stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor utan genom utökade resurser.

Pojkar och män måste i större omfattning engagera sig i det främjande och förebyggande arbetet. Att arbeta mot våld och för ett jämställt samhälle är inte enbart ett ansvar för flickor och kvinnor – utan i allra högsta grad ett ansvar för pojkar och män.

Våldsutsatta kvinnor och barn ska få stöd i hela landet

Det är samhällets ansvar att alla som utsätts för våld får stöd och hjälp, oberoende vem som är förövaren. Att verka för att mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck bekämpas är bl.a. jämställdhetspolitikens och kriminalpolitikens uppgift. Berörda myndigheters insatser ska vara av god kvalitet. Våldsutsatta kvinnor ska bemötas på ett professionellt, kompetent och respektfullt sätt, oberoende var i landet de bor.

För att kunna nå målet om att mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra måste, tydliga insatser även riktas mot de kvinnor och barn som utsätts för mäns våld och hedersrelaterat våld och förtryck för att förebygga upprepat våld. Detta är enligt vår mening avgörande och grundläggande för att också på sikt kunna minska pojkars och mäns våld. Bättre stöd och skydd från olika myndigheter leder till att fler våldsutsatta kvinnor söker hjälp och får adekvat stöd. Därför anser vi att ett prioriterat område i en nationell strategi måste vara att också förbättra skydd, stöd och behandling för våldsutsatta kvinnor och barn.

En positiv utveckling på gång?

Olika professioners grundkunskap och kompetens om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är en förutsättning för att nå framgång i arbetet.

Under de senaste åren finns en positiv utveckling inom myndigheternas arbete när det gäller kompetensstöd och samverkan m.m. Socialstyrelsens och länsstyrelsernas regeringsuppdrag om kompetensstöd har visat sig framgångsrikt. NCK och länsstyrelserna har tagit fram webbstöd till socialtjänsten som är uppskattat. NCK samverkar med polismyndigheten kring spårsäkring vid sexualbrott m.m. Länsstyrelsen Östergötland samverkar med övriga länsstyrelser, Skolverket och polismyndigheten m.fl. om olika uppdrag gällande hedersrelaterat våld och förtryck.

Utredningen har även haft till uppdrag att analysera och bedöma behovet av en samlad struktur för kunskapsutveckling, kunskapsöverföring och kunskapsstöd för aktörer på området inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen. Vår bedömning är att det framtida kunskapsstödet behöver målgruppsanpassas och även tillgodoses fortsättningsvis från flera myndigheter med olika kompetens i samverkan med varandra.

Politikers och chefers ansvar

Vi vill tydligt påpeka att det ytterst är politikerns och cheferns ansvar att arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck prioriteras, att lagar följs och att arbetet bedrivs med god kvalitet. Politiker och chefer måste ta det ansvar som åligger dem för att området med att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck prioriteras. Inte bara i ord utan också genom aktiva åtgärder. Politiker och chefer ansvarar för att verksamheter bedrivs med god kvalitet och att gällande lagstiftning följs. Det är också ett chefs- och ledningsansvar att skapa goda arbetsvillkor och arbetsmiljö för de som arbetar med våld i praktiken.

Det är dags för en förändring och vår förhoppning är att en nationell strategi kan bidra till en positiv utveckling i myndigheternas arbete med att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. För att arbetet ska lyckas framöver krävs en

konstruktiv samverkan mellan olika myndigheter och idéburna organisationer, på alla nivåer.

Våra förslag om nationell strategi

Övergripande mål för den nationella strategin

Det övergripande målet för den nationella strategin är det fjärde jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och flickor och pojkar, kvinnor och män ska ha samma rätt till kroppslig integritet.

Målet under strategiperioden är att mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska synliggöras, förebyggas och att åtgärder ska vidtas inom samhällets alla områden och verksamheter för att nå det jämställdhetspolitiska målet.

Ett ramverk och struktur behöver därför skapas, som medför att både det våldsförebyggande och det stödjande arbetet samordnas, effektiviseras samt kvalitetssäkras.

Syftet med den nationella strategin är att bidra till förbättrad styrning och ökad samordning och samverkan samt medföra att myndigheternas arbete blir mer effektivt och kvalitativt. Insatserna som ska genomföras under strategiperioden ska leda till att mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck minskar, och på sikt upphör.

Strategiperiod 2016–2025

Den nationella strategin ska gälla 2016–2025 med årlig uppföljning och utvärdering efter fem år samt vid strategiperiodens slut. Vår bedömning är att en strategiperiod på tio år lämpligast för att åstadkomma förutsättningar för kontinuitet och långsiktighet i arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Det föreslagna ramverket och målstrukturen ska möjliggöra uppföljning av myndigheternas arbete och utvärdering av dess effekter så att målen uppnås. Särskilt viktigt är att följa upp att myndigheternas arbete implementeras och når ut till myndigheter på regional och lokal nivå och når de olika målgrupperna som strategin riktar sig till.

Nationellt sekretariat

För att arbetet med strategin ska bli mer effektivt finns det enligt vår bedömning behov av att inrätta en övergripande styrorganisation, ett sekretariat, på Regeringskansliet. Det är en förutsättning för att inledningsvis underlätta en departementsövergripande styrning, organisering, samordning och uppföljning av arbetet inom strategins områden. Dels för att arbetet måste ges hög prioritet och eftersom det kommer att ta mycket resurser och tid i anspråk. Dels för att det tidigare funnits utvecklingsbehov i den nationella samordningen och styrningen från Regeringskansliet inom området. Ett nationellt sekretariat på Regeringskansliet ska ha till uppgift att bl.a.:

- Samordna den nationella politiken på området och utforma regeringens årliga åtgärdsprogram inom området mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.
- Stärka samordningen och utvecklingen inom Regeringskansliet.
- Stärka samordningen mellan myndigheter på nationell och regional nivå.
- Analysera och bedöma myndigheternas årliga lägesrapporter utifrån målstruktur, uppföljnings- och utvärderingssystemet.
- Samordna det nationella rådets arbete.

Nationellt råd

Ett särskilt nationellt råd ska tillsättas vars uppgift bl.a. blir att följa hur strategiarbetet utvecklas, ha en rådgivande roll till regeringen och informera om forskningsresultat, resultat av utvärderingar och uppföljningar m.m. Ett nationellt råd bör innehålla representanter från utvalda nationella myndigheter och organisationer med ansvar inom området mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Stärka myndigheternas arbete

Sekretariatet kommer att ha en viktig roll i arbetet med att verka för att regeringens politik får en större effekt jämfört med tidigare satsningar på området. Den nationella myndighetsstyrningen ska förbättras och bli mer samordnad och strategisk för att stödja den nationella strategin. Arbetet med såväl implementering som förvaltning hos myndigheter behöver förbättras för att nå ut till de olika målgrupperna, t.ex. genom att olika utbildningsmaterial och vägledning som tas fram sprids till myndigheter på regional och lokal nivå och får större genomslag i praktiken.

Regeringen behöver ställa högre krav på att myndigheter alltid redovisar både vad de gjort och resultatet av sitt arbete i syfte att höja kvaliteten i utfallet och implementeringen.

Varje ansvarig myndighet ska redogöra för vilken förmåga man måste ha för att fullgöra sin del av arbetet eller uppdraget inom sitt ansvarsområde.

Förtydliga och stärka länsstyrelsernas roll som regionala samordnare av arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck

För att åstadkomma en förbättrad styrning, organisering, samordning och uppföljning på området mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck behövs regionala drivkrafter. På regional nivå är länsstyrelserna den statliga myndighet som är bäst lämpad att samordna relevanta delar av arbetet inom strategin. Länsstyrelserna har under de senaste åren haft många uppdrag inom området mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Länsstyrelsen är en länk mellan lokal, regional och nationell nivå. Länsstyrelsernas ansvar och roll som regionala samordnare av arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska förtydligas, stärkas och bli mer långsiktigt, bl.a. genom:

- Ett förtydligt och stärkt uppdrag.
- Att särskilda länsamordnare tillsätts.
- Att verka för operativt samarbete och förbättrad koordinering i länet.

- Att stödja lokal och regional verksamhetsutveckling och i samverkan med andra myndigheter och organisationer bidra med regionalt kunskapsstöd.

Årliga lägesrapporter från myndigheterna

Myndigheter som har ansvar och uppdrag inom den nationella strategin ska årligen lämna lägesrapporter till regeringen. I rapporterna ska bl.a. ingå analyser, behov och bedömningar av nuläget, brister, framtida behov och utvecklingsområden.

De nationella myndigheter som har identifierats av regeringen och som har uppdrag inom strategins område ska årligen lämna in en redogörelse för hur arbetet bedrivs för att nå strategins mål inom respektive myndighets ansvarsområde.

Länsstyrelserna som ansvarar för samordning på regional nivå får också i uppdrag att årligen lämna in en redogörelse för hur arbetet bedrivs för att nå strategins mål inom respektive läns ansvarsområde.

Åtgärdsprogram från regeringen

Regeringen ska årligen upprätta åtgärdsprogram för kommande satsningar inom området för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Ett årligt åtgärdsprogram är en form av handlingsplan från regeringen som ska innehålla nulägesanalyser, resultat från sammanställningar, utvärderingar och uppföljningar. Åtgärdsprogrammet ska också innehålla politiska prioriteringar och beskrivning av inriktning och åtgärder.

Uppföljningsstruktur och uppföljningsfunktion

Regeringens årliga åtgärdsprogram är tillsammans med målstrukturen, indikatorer, lägesrapporter och uppföljningen och utvärdering av strategin de organisatoriska förutsättningarna regeringen har för att nå det övergripande målet, men även för att uppnå strategins syften om en förbättrad styrning, ökad samordning och samverkan. För att effekterna av samhällets insatser ska kunna mätas bättre är målstrukturen kopplad till ett uppföljnings- och utvärderingssystem.

De långsiktiga målen i uppföljnings- och utvärderingssystemet anger inriktningen för arbetet som helhet. Tidsatta och tydliga krav ska kontinuerligt ställas på myndigheternas uppföljning och återrapportering av genomförda aktiviteter, prioriterade delmål och resultat. Ett sätt att bygga in uppföljning i arbetet med den nationella strategin är att uppföljning också görs med ett kortare perspektiv, t.ex. årsvis. Detta gynnar att aktiviteter kommer igång och följs upp.

Den nationella strategins åtta långsiktiga målområden

Den nationella strategin består av åtta långsiktiga mål. Inom varje målområde finns det sedan ett antal prioriterade delmål. Det första målet handlar om nationell styrning, organisering, samordning och uppföljning. Det andra målet rör kunskap, kompetens och forskning. Våldsförebyggande arbete är i fokus på det tredje målområdet. Det fjärde målet är riktat till rättsväsendet. Mål fem till sju berör skydd, stöd och behandling till våldsutsatta kvinnor och barn. Det åttonde målet har fokus på säkra insatser för våldsutövare. Nedan följer den nationella strategins åtta målområden.

Målområde 1: Nationell styrning, organisering, samordning och uppföljning

Den nationella styrningen, organiseringen, samordningen och uppföljningen av strategin ska öka kvaliteten, effektiviteten, och långsiktigheten i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Målområde 2: Kunskap, kompetens och forskning

Befintlig kunskap och kompetens ska systematiseras och spridas. Praktiken ska vara kunskapsbaserad och yrkesverksamma ska ha relevant kompetens för att kunna genomföra sina arbetsuppgifter. Forskning ska stärkas och verkningsfulla metoder ska utvecklas, målgruppsanpassas samt omsättas i praktiken i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Målområde 3: Våldsförebyggande arbete

Samhällets insatser för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska stärkas, systematiseras och samordnas inom samtliga relevanta områden och på alla våldspreventiva nivåer.

Målområde 4: Ett proaktivt, likvärdigt och samordnat rättsväsende

Rättsväsendets förmåga att förebygga och beivra mäns våld mot kvinnor och barn samt hedersrelaterat våld och förtryck ska stärkas.

Målområde 5: Skydd, stöd och behandling för flickor och unga kvinnor som utsätts för pojkar och mäns våld och hedersrelaterat våld och förtryck

Samhällets insatser för flickor och unga kvinnor som utsätts för pojkar och mäns våld samt hedersrelaterat våld och förtryck ska vara likvärdiga och av god kvalitet. Tillgång till skydd, stöd och behandling ska öka.

Målområde 6: Skydd, stöd och behandling för kvinnor som utsätts för mäns våld och hedersrelaterat våld och förtryck

Samhällets insatser för kvinnor som utsätts för mäns våld samt hedersrelaterat våld och förtryck ska vara likvärdiga och av god kvalitet. Tillgång till skydd, stöd och behandling ska öka.

Målområde 7: Skydd, stöd och behandling för barn som utsätts för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck

Samhällets insatser för flickor och pojkar som utsätts för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska vara likvärdiga och av god kvalitet. Tillgång till skydd, stöd och behandling ska öka.

Målområde 8: Säkra insatser för pojkar och män som utövar våld mot flickor och kvinnor samt hedersrelaterat våld och förtryck

Samhällets insatser för att förhindra att pojkar och män utövar våld mot flickor och kvinnor samt hedersrelaterat våld och förtryck ska ske med utgångspunkt i de utsattas säkerhet och våldsutövarens ansvar för sina gärningar. Insatserna ska vara individuellt anpassade och av god kvalitet.